

Xi Zeng

Basis grammatica Mandarijn Chinees

HSK 3

uitgeverij
coutho

辞达而已矣。

Cí dá ér yǐ yǐ.

De enige functie van taal is het overbrengen van betekenis.

Confucius

Webondersteuning

Bij dit boek is online extra materiaal beschikbaar:

- audiofragmenten bij de hoofdstukken over uitspraak;
- de antwoorden op alle oefeningen.

Ga naar www.coutinho.nl/basisgram-chinees

© 2014 Uitgeverij Coutinho bv

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

Uitgeverij Coutinho

Postbus 333

1400 AH Bussum

info@coutinho.nl

www.coutinho.nl

Omslag: Jeanne | ontwerp & illustratie, Westervoort

Noot van de uitgever

Wij hebben alle moeite gedaan om rechthebbenden van copyright te achterhalen. Personen of instanties die aanspraak maken op bepaalde rechten, wordt vriendelijk verzocht contact op te nemen met de uitgever.

ISBN 978 90 469 0342 1

NUR 630

Voorwoord

Basisgrammatica Mandarijn Chinees is de eerste Nederlandstalige grammatica voor beginners en gevorderden tot en met HSK-niveau 3. Zowel bij Uitgeverij Coutinho als bij mijzelf bestond het idee dat er bij scholieren, cursisten en beginnende studenten behoefte was aan een toegankelijke grammatica. Ik heb op verschillende manieren geprobeerd om de Chinese grammatica duidelijk te maken voor Nederlandstalige studenten en cursisten.

Ten eerste is het boek geschreven in het Nederlands en is de Chinese grammatica contrastief benaderd. In de uitleg ligt de nadruk dus op overeenkomsten en verschillen met het Nederlands.

Ten tweede heb ik de grammaticaonderwerpen geselecteerd die concreet toepasbaar zijn in het alledaags taalgebruik en deze onderwerpen direct in verband gebracht met concrete taalfuncties. Hierdoor wordt de grammatica levendig en betekenisvol.

Ten derde heb ik oefeningen opgenomen over woorden, zinnen en taalhandelingen. Hiermee kunnen cursisten en studenten beter grip krijgen op de leerstof, en de grammatica meteen in dienst stellen van de betekenis die ze willen overbrengen.

Ik wil graag Uitgeverij Coutinho bedanken voor het vertrouwen in mij, waardoor ik dit boek heb kunnen schrijven. Speciale dank gaat uit naar redacteur Ariane van der Kleij: zij heeft veel bijgedragen aan de helderheid en de structuur van dit boek.

Ook wil ik mijn cursisten bedanken. In het bijzonder Hester van Hartingsveld, Henne Hogeweg en Ing Sioe Tan zijn vele jaren mijn cursisten geweest; zij hebben met veel geduld mijn tekst gecorrigeerd en waardevol advies gegeven. Tot slot wil ik mijn man, Arno Vrijman, bedanken. Door zijn hulp en steun kon ik genoeg tijd vrijmaken om deze klus te klaren.

Chinese grammatica is een jonge studie: de beschrijving van de taal is nog in ontwikkeling en de meningen lopen soms uiteen. Op basis van mijn ervaring als docent, en niet als taaldeskundige, heb ik de inhoudelijke keuzes gemaakt voor dit boek. Er is nog veel ruimte voor verbetering. Daarom zijn alle commentaar, kritiek en natuurlijk complimenten welkom!

Xi Zeng

Amsterdam, maart 2014

xi@xixistudio.com

Inhoud

Inleiding	19
------------------	----

Gebruikswijzer	21
-----------------------	----

Deel A

Kenmerken van de taal

1 Verschillen	24
1.1 Schrift	24
1.2 Woordvorming	24
1.3 Geen verbuigingen of vervoegingen	25
1.4 Geen spaties	25
1.5 Veel woorden klinken hetzelfde	26
1.6 Woordvolgorde en partikels	27
1.7 Weinig woorden, veel betekenis	28
2 Leerstrategieën	30
2.1 Toon, klemtoon en intonatie	30
2.2 Karakters en woorden leren	30
2.3 Zinsopbouw	31

Deel B

Uitspraak en pinyin

3 Pinyin	34
3.1 Chinese uitspraak	34
3.2 Indicaties van de uitspraak	37

11	Vormgeving	56
11.1	Leesrichting	56
11.2	Chinese lettertypes	56
11.3	Kalligrafie	57
12	Schrijfwijze	58
12.1	Schrijfolgorde	58
12.2	Gebruik van het woordenboek	59
13	Digitale methodes voor karakters	62
14	Leerstrategie	64
14.1	Onderdelen van karakters	64
14.2	Fonetische onderdelen	64
14.3	Het radicaal	65
14.4	Kaartjes maken	67
14.5	Hoe meer karakters, hoe makkelijker	68

Deel D **Zinnen**

15	Zinsdelen en -volgorde	70
16	Gezegde	72
16.1	Gezegde zonder 'zijn'	72
16.2	Bijvoeglijk naamwoord als gezegde	73
17	Onderwerp	77
17.1	Geen onderwerp	77
17.2	Twee onderwerpen	77
18	Bijwoordelijke bepaling	80
18.1	Soorten bijwoordelijke bepalingen	80
18.2	Partikel 地 de	81
18.3	Voorzetselgroep	83

18.4	Plaats van bijwoordelijke bepaling	85
18.4.1	Plaats van de voorzetselgroep	85
18.4.2	Plaats van de tijdsbepaling	86
18.5	Volgorde van bijwoordelijke bepalingen	86
19	Bijvoeglijke bepaling	90
19.1	Soorten bijvoeglijke bepalingen	90
19.2	Met of zonder 的 de	91
19.3	Geen kernwoord	92
20	Complement	95
20.1	Soorten complementen	95
20.2	Complement van resultaat	97
20.2.1	Constructie	97
20.2.2	Plaats van het voorwerp	98
20.3	Complement van richting	100
20.3.1	Betekenis	100
20.3.2	Plaats van het voorwerp	101
20.4	Complement van mogelijkheid	104
20.5	Complement van hoedanigheid	105
20.5.1	Plaats van het complement	105
20.5.2	Plaats van het voorwerp	106
20.5.3	Verschillen	107
20.6	Complement van aantal	109
20.6.1	Plaats van het voorwerp	109
21	Seriële werkwoorden	113
22	叫 jiào, 让 ràng, 请 qǐng	116
23	Meewerkend voorwerp en lijdend voorwerp	118
24	Zinnen met 把 bǎ-constructie	121
24.1	Drie voorwaarden	122
24.2	Verplicht met 把 bǎ-constructie	123
24.3	Ontkenning met 把 bǎ	124

25	Passieve vorm	127
25.1	被 bēi (formeel)	127
25.2	叫 jiào en 让 ràng (informeel)	128
25.3	Ontkenning met 被 bèi	128
25.4	Actieve vorm met passieve betekenis	128
26	Samengestelde zinnen	131
26.1	不但 búdàn A, ... 而且 érqiě B	131
26.2	越 yuè...越 yuè...	131
26.3	不过 búguò, 可是 kěshì, 但是 dànshì	132
26.4	因为 yīnwèi A, 所以 suǒyǐ B	133
26.5	要是 yàoshì/ 如果 rúguǒ... (的话 dehuà), 就 jiù...	134
26.6	Geen onderwerp	136
27	Leestekens	139

Deel E

Woorden

28	Woorden en karakters	142
29	Woordvorming	145
29.1	Samenstellingen	145
29.2	Voor- en achtervoegsels	146
29.3	Engelse woorden	147
29.4	Verdubbeling	150
29.4.1	Verdubbeling van werkwoorden	150
29.4.2	Verdubbeling van bijvoeglijke naamwoorden	152
29.4.3	Verdubbeling van maatwoorden	153
29.4.4	Verdubbeling van zelfstandige naamwoorden	154
30	Leerstrategie	157
30.1	Woorden met hetzelfde karakter	157
30.2	Woorden met bekende karakters	157

31	Plaatswoorden	158
31.1	Veelvoorkomende plaatswoorden	158
31.2	Gebruik van plaatswoorden	159
32	Maatwoorden	161
32.1	Gebruik van maatwoorden	161
32.2	Meest voorkomende maatwoorden	163
33	Werkwoorden met WW + ZN-constructie	166
34	想 xiǎng en 要 yào	171
34.1	Aanbod	171
34.2	Wens, zekerheid	172
34.3	'Willen' en 'missen'	172
35	会 huì en 能 néng	174
35.1	Verschil in betekenis: 'kunnen'	174
35.2	'Zullen' en 'mogen'	175
36	不 bù, 没 méi en 别 bié	177
36.1	不 bù	177
36.2	没 méi	178
36.3	别 bié	179
37	再 zài en 又 yòu	181
38	才 cái en 就 jiù	183
39	刚 gāng en 刚才 gāngcái	185
40	正在 zhèngzài en 现在 xiànzài	186
41	Voegwoord 'en'	189
42	Voegwoord 'of'	192

43	一直 yìzhí en 总是 zǒngshì	194
44	从 cóng, 到 dào en 离 lí	196
45	有点儿 yǒudiǎnr en 一点儿 yìdiǎnr	198
46	二 èr en 两 liǎng	201
47	Partikel 吧 ba	204

Deel F

Taalhandelingen

48	Tijd	208
48.1	Bepaling van tijdstip	208
48.2	Woorden van tijdstip	209
48.2.1	Meest voorkomende woorden van tijdstip	210
48.2.2	Kloktijden	211
48.2.3	Dagdelen	212
48.3	Tijdsduur	214
48.3.1	Bepaling van tijdsduur	214
48.3.2	Woorden van tijdsduur	214
48.4	Frequentie	216
48.5	Volgorde van tijd	217
48.6	Volgorde van gebeurtenissen	218
49	Plaats	220
49.1	Geografische namen	220
49.2	在 zài, 有 yǒu en 是 shì	221
49.2.1	在 zài	222
49.2.2	是 shì en 有 yǒu	222
49.3	去 qù, 来 lái en 在 zài	225

50	Getallen	227
50.1	Getallen van 1 tot 100	227
50.2	Grote getallen	228
50.3	Getallen uitspreken	230
50.4	Breuk, percentage, prijs	230
50.5	Goede en slechte getallen	231
50.6	Sms-taal	232
50.7	Rangtelwoorden	232
50.8	半 bàn	234
50.9	Globale hoeveelheid	235
50.10	Maatwoord met of zonder 一 yī	237
50.11	几 jǐ of 多少 duōshao	237
51	Praten over het verleden	239
51.1	Tijdwoorden	239
51.2	Werkwoord met 了 le	239
51.2.1	Werkwoord met lijdend voorwerp	240
51.2.2	Achter het belangrijkste werkwoord	240
51.3	Gesloten vragen met 了 le	241
51.4	Uitzondering bij 了 le	241
51.5	Werkwoorden zonder 了 le	242
51.6	Werkwoord met 过 guo	244
51.7	Verskil tussen 过 guo en 了 le	244
51.8	是... 的 shì ... de	245
52	Praten over verandering	248
53	Praten over wat aan de gang is	251
53.1	Bezig zijn, aan de gang zijn	251
53.2	Werkwoord met 着 zhe	252
54	Praten over de toekomst	254
54.1	去 qù of 来 lái	254
54.2	想 xiǎng, 要 yào en 打算 dǎsuan	254
54.3	会 huì en 要 yào	255
54.4	Ontkenning	256
54.5	快要 kuài yào en 就要 jiù yào met 了 le	256

55	Vergelijken	259
55.1	Gelijkheid	259
55.2	Verschil	263
55.2.1	Complement van hoedanigheid 的 de	263
55.2.2	Bijwoord 还 hái of 更 gèng	264
55.2.3	Hoeveelheden vergelijken	264
56	Vragen stellen	269
56.1	Gesloten vragen	269
56.1.1	Gesloten vraag met 吗 ma	269
56.1.2	Gesloten vraag met ontkenning	270
56.1.3	Woorden met twee lettergrepen	271
56.1.4	Voorwerp in de vraag	272
56.2	Antwoorden op gesloten vragen	272
56.2.1	Ja en nee	272
56.2.2	Andere antwoorden	273
56.3	Open vragen	277
56.3.1	W-vragen	277
56.3.2	Hoe-vragen	280
56.4	呢 ne?	286
56.5	吧 ba?	287
56.6	好吗 hǎo ma? 行吗 xíng ma? en 可以吗 kěyǐ ma?	289
56.7	对吗 duì ma? en 是吗 shì ma?	289
56.8	Vraag zonder vraagwoord	291
57	Conversatiestrategieën	292
57.1	Gesprek beginnen en eindigen	292
57.2	Gesprek versoepelen	293
57.3	Hulp vragen	294
57.4	Aangeven dat je luistert	294
	Grammaticahulp	297
	Literatuurlijst	305
	Register	306

Figuren en tabellen

Figuren

3.1	Opbouw van de uitspraak	34
5.1	Vier tonen	44
5.2	Verandering van de derde toon	45
5.3	Neutrale toon	46
8.1	Orakelbottenschrift	52
8.2	Ontwikkeling van het karakter 车 chē 'voertuig'	52
10.1	Pictogrammen	54
11.1	De krant <i>Wen Hui Bao</i>	56
11.2	Kalligrafie	57
13.1	Schrijven	63
13.2	Pinyin	63
13.3	Streepjes	63
14.1	Kaartje: links de voorkant, rechts de achterkant	67
20.1	De hond gaat van de spreker af	101
20.2	De hond gaat naar de spreker toe	101
27.1	Droom van de rode kamer (1761)	139

Tabellen

3.1	Overzicht van de Chinese uitspraak	35
3.2	Beginklanken	37
3.3	Eindklanken	38
12.1	Basisstrepen	58
12.2	Gecombineerde strepen	58
12.3	Regels schrijfolgorde	59
14.1	Vier categorieën	64
14.2	Veelvoorkomende radicalen	66
20.1	Complementen van richting	100
31.1	Plaatswoorden	158
32.1	Maatwoorden	163

48.1	Woorden van tijdstip	210
48.2	Woorden van tijdsduur	214
50.1	Getallen 0-10	227
50.2	Getallen 11-19	228
50.3	Tientallen	228
50.4	Andere getallen tot 100	228
50.5	Getallen boven de honderd	229

Inleiding

Deze grammatica is geschreven voor studenten en cursisten die belangstelling hebben voor het Mandarijn Chinees en deze taal willen leren beheersen. Anders dan de meeste Chinese grammatica's die in Nederland worden gebruikt, is dit boek speciaal voor Nederlandstalige gebruikers: het is geschreven in het Nederlands en legt het Chinees ook uit vanuit de Nederlandse taal.

Doel

In dit boek leer je de basisregels van de Chinese grammatica: de regels die je in de dagelijkse praktijk kunt toepassen.

Het doel hiervan is op de eerste plaats dat je inzicht krijgt in de structuur van de Chinese taal, waardoor je de manier van uitdrukken en denken leert kennen. Soms is deze heel anders dan in het Nederlands. Door het Chinees en het Nederlands naast elkaar te zetten en met elkaar te vergelijken, worden de taalverschillen duidelijker. Het maakt het leren van een vreemde taal extra boeiend.

Op de tweede plaats kun je met deze basiskennis van de grammatica communicatief vaardiger worden. De grammatica kan je helpen bij communicatieve handelingen als het verzenden van een brief, het voeren van een telefoongesprek en het beleefd afwijzen van een voorstel.

Aan het eind van elk deel worden er leerstrategieën gegeven bij de typische Chinese taalonderdelen. Met deze oefentips kun je de taalverschillen makkelijker onder de knie krijgen. Vanaf deel D zijn er ook gerichte oefeningen om de moeilijkere grammaticaonderdelen te trainen. Als je geregeld blijft oefenen, zul je merken dat Mandarijn Chinees net zo goed te leren valt als elke andere tweede taal!

Opzet

Dit boek bestaat uit zes onderdelen, deel A tot en met F.

De eerste drie delen geven een globale beschrijving van het Chinese taalsysteem:

- Deel A beschrijft de verschillen en overeenkomsten met het Nederlands.
- Deel B behandelt het pinyin en de uitspraak.
- Deel C gaat over de ontwikkeling van het schrift en de samenstelling van de karakters.

De tweede helft van het boek legt de taalstructuur uit. Dat gebeurt aan de hand van voorbeeldzinnen, in karakters en pinyin, gevolgd door een Nederlandse vertaling. Soms is er een woord-voor-woordvertaling bij gegeven. De vrije vertaling staat dan tussen haakjes.

De opbouw van de leerstof verloopt in dit tweede gedeelte geleidelijk van makkelijk naar moeilijk. Aan het begin van elk deel wordt de basiskennis behandeld. Daarna komen de specifieke zinstypen en woordvormen aan bod die studenten meestal moeilijk vinden of waarin ze vaak fouten maken. Deze kun je het best aansluitend op de leerstof oefenen.

De oefeningen staan in dezelfde paragraaf of het hoofdstuk waarop ze betrekking hebben.

De oefeningen van deel F zijn iets anders van karakter: ze oefenen de taalfuncties die in dat deel behandeld worden.

- Deel D legt de zinsbouw uit, waaronder de volgorde van de zinsdelen.
- Deel E behandelt de woordvorming.
- Deel F behandelt specifieke taalfuncties: de woorden, zinnen en vaste zinsstructuren in uitdrukkingen die bij bepaalde praktijksituaties horen.

Gebruikswijzer

De delen A tot en met F zijn bedoeld om te leren. Hierin wordt de basisstof van de Mandarijn Chinese grammatica behandeld. Vanaf deel D kun je hierbij ook oefeningen maken.

Daarnaast bevat dit boek ook onderdelen om te raadplegen:

- **Antwoorden** bij de oefeningen op www.coutinho.nl.
- **Audiofragmenten** bij deel B (uitspraak), op www.coutinho.nl.
- **Overzicht van de figuren en tabellen** op pagina 17, voor in het boek, om snel de afbeeldingen en overzichten te kunnen vinden.
- **Grammaticahulp** op pagina 297. Alle Nederlandse grammaticale termen die in het boek voorkomen, worden hierin verklaard.
- **Literatuur** op pagina 305. Een overzicht van de literatuur die bij het schrijven van dit boek is gebruikt. Wie behoefte heeft aan extra studiestof kan hier gebruik van maken.
- **Register** met trefwoorden op pagina 306. Van alle belangrijke Nederlandse en Chinese begrippen die in het boek voorkomen, kun je hier opzoeken waar ze besproken worden.

Verklaring van symbolen, vet, rood en afkortingen

Symbolen

 D20

Met deze pijl wordt verwezen naar de andere delen en hoofdstukken in het boek waar het grammaticaonderwerp wordt besproken.

1 2 3

Deze cijfers duiden het Chinese taalvaardigheidsniveau aan: HSK 1, 2 en 3. Hiermee kun je gericht oefenen als je een van deze examens wilt doen.

Vet, rood

In de voorbeeldzinnen staat het behandelde grammaticale onderdeel **vet** in pinyin en **rood** in karakters.

De woorden in pinyin zijn **rood** om ze te onderscheiden van de Nederlandse woorden.

Afkortingen

De zinsdelen en woordsoorten in tabellen en formules zijn als volgt afgekort:

Zinsdelen

Bijwoordelijke bepaling	Bijw.bep.
Gezegde	G
Lijdend voorwerp	LV
Meewerkend voorwerp	MV
Onderwerp	O
Partikel	P
Voorwerp	VW

Woordsoorten

Bijvoeglijk naamwoord	BN
Bijwoord	BW
Persoonlijk voornaamwoord	PVNW
Telwoord	TW
Voornaamwoord	VNW
Vorzetselgroep	VZG
Werkwoord	WW
Zelfstandig naamwoord	ZN
Zelfstandignaamwoordgroep	ZNG

A Kenmerken van de taal

Het Chinees is een heel andere taal dan het Nederlands. Daardoor vinden mensen de taal moeilijk te leren. In dit deel wordt duidelijk in welke opzichten het Chinees en het Nederlands van elkaar verschillen en welke strategieën nodig zijn om de taal te leren.

1 Verschillen

In dit hoofdstuk worden de verschillen tussen het Chinees en het Nederlands op een rijtje gezet.

1.1 Schrift

Het Nederlands gebruikt het alfabet, waardoor je een woord vrijwel altijd direct kunt uitspreken, zelfs als je het niet kent. Het Chinees gebruikt karakters. Karakters geven je meer informatie over de betekenis dan over de uitspraak. In de meeste gevallen zul je de uitspraak van een karakter apart moeten leren. De uitspraak vergeet je vaak nadat je hem geleerd hebt. Het leren van de fonetische onderdelen van de karakters kan je helpen om de uitspraak te onthouden, want met de fonetische onderdelen kun je van meer dan de helft van de karakters de uitspraak direct of indirect ontleden (↔ C).

1.2 Woordvorming

Het is vrij lastig om duidelijk woorden en karakters te onderscheiden. Soms is een karakter één woord, zoals 是 *shì* 'zijn'. Soms is een karakter een deel van een woord, 好吃 *hǎochī* 'lekker' (van eten). Soms is een karakter meer dan één woord: 长 *zhǎng* 'hoofd', 'groeien' en 长 *cháng* 'lang'. Voor woorden die meer dan één karakter hebben, gelden ongeveer dezelfde regels als in het Nederlands bij samenstellingen en afleidingen. Net als in het Nederlands kun je in het Chinees samenstellingen maken van verschillende woorden. Je hebt bijvoorbeeld het woord 茶 'thee', dat in combinatie met het woord 杯 'beker' het nieuwe woord 茶杯 'theebeker' vormt. Het verschil is vooral dat er in het Chinees meer samenstellingen en minder afleidingen zijn dan in het Nederlands (↔ E). Beperkte karakters kunnen erg veel woorden vormen. Zelfs de nieuwe woorden, zoals 'computer' en 'internetten', worden gevormd door bestaande karakters. Daarom kan iemand die duizend karakters en hun combinaties weet, 98 procent van de media begrijpen.